

VISUEL HF: PROJEKTBEKRIVELSE AF FØLGEFORSKNING

Indledning

'Visuel hf' er en treårig hf-uddannelse, hvis første gennemløb begynder i august 2009. Uddannelsen præsenteres på uddannelsens hjemmeside www.visuelhf.dk. Uddannelsen er godkendt af Undervisningsministeriet. Ansvarlige for uddannelsen er: Lone Eibye Mikkelsen, rektor for Viborg Gymnasium & HF (VGHF), Gry Lindebjerg, leder af The Drawing Academy (TDA), The Animation Workshop (TAW) og Hanne Pedersen, leder af Center for Animationspædagogik (CAP), TAW

Til uddannelsen er knyttet følgeforskning, som hører hjemme på IFPR, SDU. Følgeforskningen foregår i samarbejde med VGHF og TAW.

I denne projektbeskrivelse vil baggrunden for og målet med Visuel hf-uddannelsen først blive beskrevet kort. Dernæst beskrives følgeforskningens design.

Om Visuel hf

Historik

Visuel hf begyndte som et udviklingsarbejde igangsat i 2007 i samarbejde mellem VGHF og TAW. Ønsket var at udvikle et 3-årigt hf-forløb med det visuelle som omdrejningspunkt. I udviklingsarbejdet har The Drawing Academy (TDA) og Center for Animationspædagogik (CAP) været inddraget fra TAW. Udviklingsarbejdet har ført til uddannelsen Visuel hf.

Mål og indhold

Målet med Visuel hf er at udbyde en hf-uddannelse med særlig vægt på det visuelt anvendelsesorienterede. Uddannelsen retter sig mod unge, der ønsker at kombinere den boglige, almene hf-uddannelse med undervisning inden for det kreative område. Fokus for det kreative område er visuelle grundkompetencer.

Formålet med uddannelsen er således, at kursisterne tilegner sig visuelle kompetencer, at de er i stand til at kunne orientere sig og kommunikere i visuelle kulturer, og at de kan arbejde med det visuelles betydning praktisk og teoretisk. Uddannelsen ønsker at skabe rum for læring, som kombinerer det logisk-begrebslige og det æstetisk-symbolske.

Uddannelsens form

Rammen er en 3-årig hf-uddannelse, hvori der indlægges projekt- og procesorienterede uger på TDA. På TDA vil der i alt være undervisning 1 år (40 uger).

Tværfaglige og interdisciplinære arbejdsformer og tankegange er grundlaget for forløbenes aktiviteter. En vigtig pointe er sammenkædningen af de to uddannelsesinstitutioner. Der siges på et samarbejde, hvor undervisningen på de to institutioner læner sig op af hinanden i forskellige temaer og projekter. Gæsteundervisere fra relevante institutioner, organisationer og erhvervsliv inddrages løbende.

Følgforskningens design

Der er følgeforskning knyttet til uddannelsen. Følgforskningen er hjemmehørende på IFPR, SDU. Projektansvarlig for følgeforskningen er Nikolaj Frydensbjerg Elf, ph.d. og adjunkt ved IFPR. Derudover er tilknyttet Aase Ebbensgaard, ph.d. og gæsteforsker ved IFPR, samt forskningsassistenterne Sia Søndergaard, som er lærerseminarieuddannet og masterstuderende ved Børne- og ungdomskultur, æstetiske læreprocesser og multimedier, SDU, og Tobias Boje, cand. mag., Aarhus Universitet (AU), meritlæreruddannet og forhenværende lærer i Odense kommune. Ebbensgaard, Elf, Søndergaard og Boje omtales som forskningsgruppen i det følgende.

Projektbeskrivelsen af følgeforskning nedenfor vil være disponeret således: Mål, forskningsspørgsmål, empiri, teorigrundlag, forskningsaktiviteter, forskningsbevilling og tidsplan.

Mål

Det overordnede mål for følgeforskningen er at undersøge Visuel hf's anvendelsesorientering.

For at opfylde dette overordnede mål opstilles følgende delmål:

- 1) I et samarbejde mellem forskere, lærere og ledere at videreudvikle uddannelsen, med særlig fokus på udvikling af undervisningseggede værktøj som lærere og kursister kan bruge til evaluering af og metarefleksion over læringsprocessen.
- 2) At indsamle, systematisere og rapportere de erfaringer, som man kan iagttage i uddannelsen hos kursister.
- 3) At fokusere på de udfordringer og mulige værdier der kan ligge i at to forskellige institutioner arbejder sammen om en gymnasial ungdomsuddannelse.
- 4) At diskutere om denne type tonede uddannelse kan bidrage til at gøre hf-uddannelsen generelt mere anvendelsesorienteret og om indholdselementerne har overførselsværdi for andre typer uddannelse og undervisning.

Forskningsspørgsmål

Det overordnede forskningsspørgsmål lyder: På hvilken måde opfylder Visuel hf-uddannelsen i sit første gennemløb hf-uddannelsens generelle formål om at være anvendelsesorienteret?

For at kunne besvare dette forskningsspørgsmål er følgeforskningen delt op i tre perspektiver:

- 1) Elevens perspektiv: Hvorledes motiverer og ruster den treårige visuelle hf-uddannelse kursisterne til at udvikle alment faglige og visuelt kreative kompetencer?
- 2) Lærernes perspektiv: Hvorledes bidrager elementer fra henholdsvis TAW og hf-uddannelsen til en nytænkning af fagligheden, særligt hvad angår udviklingen af anvendelsesorienteret undervisning?
- 3) Institutionernes perspektiv: Hvordan bidrager uddannelsen til nye samarbejdsformer mellem forskellige ungdomsuddannelser og til visioner på ungdomsuddannelsesområdet?

Tese

Projektet er eksplorativt, derfor rummer det en stor grad af undersøgende tilgang. Ikke desto mindre rummer forskningsprojektet, som det allerede fremgår af forskningsspørgsmålene, en overordnet tese og nogle underteser.

Den overordnede tese er: Visuel hf-uddannelsen vil være en værdifuld anvendelsesorienteret uddannelse for en gruppe af unge med særlige evner og interesser for det visuelt-kreative.

Underteserne er at:

- a) Det er en præmis for opfyldelsen af uddannelsens målsætninger, at den gennemføres som en pædagogisk eksperimenterende uddannelse, hvori indgår almindelige hf-fag og praktisk-kreative undervisningselementer fra TAW integreret på en anvendelsesorienteret måde.
- b) Da det ikke på begyndelsestidspunktet for første gennemløb er fuldt ud planlagt hvordan uddannelsen skal gennemføres – herunder hvordan hf-fag og undervisningselementer fra TAW skal integreres – vil det være værdifuldt for uddannelsen at alle involverede parter (kursister, lærere, ledere og forskere) løbende reflekterer over uddannelsens gennemførelse, og at disse refleksioner løbende bruges til at forbedre og videreudvikle uddannelsen.
- c) Anvendelsesorientering kan forstås ud fra tre synsvinkler: 1) brugsværdi, 2) faglig kompetence og 3) professionskvalificering. Med brugsværdi menes at undervisning kan bruges konkret og aktuelt, fx ved at man laver et produkt i et undervisningsforløb, der kan anvendes i en virkelig sammenhæng uden for skolen. Med faglig kompetence menes, at man kan opfylde faglige mål knyttet til læreplaner. Med professionskvalificering menes, at uddannelsen kan bidrage til at kvalificere kursister til en professionsansættelse eller optagelse ved en professionsrettet videregående uddannelse .

Empiri

Følgforskningen vil hente empiri fra følgende fem undersøgelsesniveauer:

I. Det tværinstitutionelle niveau

Her arbejdes med at klarlægge institutionsmæssige mål, læreplansmål, samarbejdsformer mellem lærerne og institutioner, koordination og planlægning af projektets indhold.

Forskningsgruppen vil, hvis institutionerne tillader det, dels følge arbejdet gennem tilgængelige arbejdsrapporter/referater, studieplaner, afleveringsopgaver etc. tilgængelige i papirform og på elektroniske læringsplatforme og – hvis det er muligt – dels gennem deltagelse i møder med teams på skolerne. Målet er at undersøge, hvad der er muligt eller svært i et tværinstitutionelt samarbejde,

og hvilke overførselsværdier, projektet kan have i forhold til andre institutionelle organisationsformer.

II. Det pædagogiske og didaktiske niveau

Her arbejdes med at følge den konkrete undervisning, hvad angår fagligt indhold, undervisningsformer, produkt-/formidlingsformer og forhold på skolen der påvirker undervisningen. Samspillet mellem det 'klassiske' hf-indhold og 'TDA/TAW' observeres dels 'udefra', det vil sige som observation af undervisning og evaluering af skolehverdagen, og dels 'indefra' som interviews med eleverne om deres oplevelse af undervisningen og sammenhængen i uddannelsen, mens de befinder sig i forløbet. Derudover udveksles der ideer mellem forskere og lærere om det pædagogiske og didaktiske arbejde med henblik på udvikling af undervisning (der føres logbog over dette).

III. Elev-/kursistniveauet

Forskningsgruppen vil samtale med eleverne – i grupper og enkeltvis – om deres tidligere skoleoplevelser, indsigt i læreprocesser og erkendelse af udviklingen af egne kompetencer. Vi vil også bruge spørgeskemaer til at få kendskab til elevgruppen. Målet er blandt andet at få indsigt i, om elevernes hverdagskompetencer med hensyn til medieerfaring og særligt visuel erfaring kan udnyttes i en sådan uddannelse. Der vil både være samtaler, når kursisterne begynder deres hf-uddannelse, midtvejs og i slutningen af deres uddannelsesforløb.

IV. Lærerniveauet

På lærerniveauet vil vi – hvis muligt – følge forskellige teamsamarbejder som deltagende observatør. Der vil indgå interviews med initiativtagere og lærere under forløbet, koordineret med rektor og leder(e) af TAW. Målet er her at kortlægge lærernes refleksioner over fagdidaktik, herunder særligt samarbejdsformer og projektets specielle værdi med hensyn til elevudbytte/-kompetencer.

V. Bedømmelses-/evalueringsniveauet

Hvad angår bedømmelse og evaluering, har Visuel hf-uddannelsen, som alle andre hf-uddannelser, fortløbende evaluering og afsluttende eksamenskarakter på tredje år, men ikke standpunkts-/årskaracter. Følgeforskere vil undervejs undersøge evalueringsformerne på Visuel hf og sammen med lærerne diskutere og give ideer til, hvordan man kan give kursisterne anvendelig og fortløbende feedback.

Teorigrundlag

Følgeforskningen bygger på et teorigrundlag, som vil være under fortsat udvikling.¹ Vi skelner mellem, *hvordan* vi vil undersøge (metodologi), og *hvad* vi vil undersøge (teori).

Hvordan?

Undersøgelsen planlægges som aktionsforskning. Aktionsforskning er en blanding af sparring og observation. Mere præcist forstår vi aktionsforskning som det at forskere, lærere, ledere og kursister sammen reflekterer over udviklingen og læringsudbyttet af undervisningens organisering og faglige indhold. Forskningsprojektet lægger vægt på at forskningen er til gavn for hf-uddannelsens lokale udvikling. Aktionsforskningsprojektet er imidlertid også forpligtet på – og eneansvarlig for – at

---

¹ Se bilag: Referencer til teori og metodologi.

analysere indsamlede erfaringer (data) i dialog med eksisterende teori og med henblik på at udvikle ny teori som kan inspirere både lokalt og i bredere sammenhænge.

Hvad?

Der vil i undersøgelsen blive inddraget teori om visuel kompetence, multimodalitet (det at flere udtryksformer optræder sammen) og æstetisk læring samt teorier om organisatoriske forandringsprocesser. Denne teori er valgt for at kunne forstå de forandringsprocesser, som ønskes undersøgt. De teoretiske perspektiver er endnu ikke endeligt fastlagt, de afhænger delvist af den dynamiske forskningsproces og perspektiver, der viser sig i praksis.

Forskningsaktiviteter og forskningsbevilling

Projektet løber over tre år. Forskningsaktiviteterne vil derfor også være fordelt over tre år, idet man følger gennemløbet af første årgang fra 2009-2012.

Forskningsaktiviteterne fordeler sig på følgende aktivitetstyper: a) forskningsplanlægning og -samarbejde, b) feltarbejde, c) databehandling, analyse og teoriudvikling og d) rapportering.

Forskningsaktiviteterne er planlagt under hensyntagen til forskningsbevillingen, som er på i alt 180.000 kr. Heraf afsættes 20.000 kr. til transportudgifter. Det samlede budget til forskningsgruppens arbejde er altså 160.000 kroner.

Der er aftalt en fordelingsnøgle i forskergruppen. Fordelingsnøglen for de projektansvarlige videnskabelige forskere er 35% for Aase Ebbensgaard, 30% for Nikolaj Frydensbjerg Elf. Det svarer til 56.000 kr. til Ebbensgaard og 48.000 kroner til Elf. Fordelingsnøglen for forskningsassistenterne er følgende: Tobias Boje tildeles 20%, hvilket svarer til 32.000 kr. Sia Søndergaard tildeles 15%, det svarer til 24.000 kr.

For de to projektansvarlige videnskabelige forskere er det taksten for videnskabeligt arbejde ved IFPR, der bestemmer deres timeløn. Den er pt. 442 kroner. Timelønnen for Søndergaard og Boje aftales med Viborg Gymnasium & HF, som lønner dem; timelønnen for dem vil formentlig ligge mellem 250 og 300 kroner.

I arbejdstimer betyder dette følgende: Ebbensgaard har 127 finansierede forskningstimer til rådighed, Elf har 109 timer til rådighed. Hvis der kalkuleres med en timepris for Boje og Søndergaard på 275 kr., betyder det at Boje har 116 timer til rådighed, Søndergaard har 87 arbejdstimer til rådighed.

Herudover rummer forskningsprojektet følgende arbejdsressourcer: Søndergaard vil skrive masterafhandling om Visuel hf og vil derfor bruge en del af sin studietid på forskningsprojektet. Elf har som adjunkt forskningstid, og han vil bruge 203 timer af sin forskningstid på projektet fordelt over tre år (med mindre de kan finansieres eksternt eller noget kan tilskrives undervisning), således at han altså samlet har 312 timer til rådighed fordelt over tre år.

Der udarbejdes kontrakt mellem VGHF og IFPR, hvad angår Nikolaj Frydensbjerg Elf og Aase Ebbensgaard. Der udarbejdes kontrakt mellem Viborg Gymnasium og Sia Søndergaard og Tobias Boje.

Arbejds- og tidsplan

Forskningsaktiviteterne er planlagt ud fra følgende tids- og arbejdsplan (med forbehold for ændringer):

Forskningsplanlægning og -samarbejde omfatter bl.a. udarbejdelse af projektbeskrivelse i begyndelsen af projektet og løbende møder i forskergruppen og med de involverede parter, bl.a. med henblik på udvikling af værktøjer og refleksioner. Projektbeskrivelsen godkendes af rektor på VGHF, lederne af TDA og CAP og institutlederen på IFPR.

Feltarbejde er planlagt som afgrænsede besøgs- og observationsblokke, forskergruppen vil individuelt eller i grupper være på feltarbejde:

Det første skoleår fokuseres på *elev-/kursistgruppen*, deres baggrund, deltagelse i undervisningen og oplevelse af udbytte. For at få et generelt indtryk af projektet vil Søndergaard i efteråret 2009 observere undervisningen tæt i begyndelsen og udarbejde feltnoter. Søndergaard og Boje vil i samarbejde med Ebbensgaard og Elf tidligt i efteråret 2009 udvikle og gennemføre en spørgeskemaundersøgelse om kursisternes baggrund, som de afrapporterer til forskergruppen og lærere og ledere. Ebbensgaard og Elf vil besøge skolen fire dage i efteråret 2009, og to dage i foråret med særlig fokus på observation af undervisning og samtaleinterview med kursister og lærere. Præcise besøgsdatoer aftales lokalt med ledere. Forskergruppen vil, hvis det tillades, løbende observere uddannelsen virtuelt.

Det andet skoleår vil fokus være på lærer- og lederniveauet. Elf vil besøge skolen et antal dage fordelt på efterår og forår og foretage deltagende observation og/eller foretage interview.

Tilsvarende vil Søndergaard og Boje foretage observation og/eller interview. Nærmere plan for besøg aftales efter revidering af tidsplan ved udgangen af første år.

Samme mønster gentager sig på tredje år, hvor der vil være et samlende fokus på kursist-, lærer- og lederniveauerne.

Databehandling, analyse og teoriudvikling vil primært ske i tre faser: Ved afslutningen af førsteåret, andetåret og tredjeåret forbereder og afholder forskergruppen internt møde om dataindsamling med henblik på rapportering.

Rapportering: Der udarbejdes en delrapport over første år i efteråret 2010 ledsaget af et oplæg til lærere og ledere på VGHF og TAW. Efter afslutningen af det treårige forløb udarbejdes en længere publikation, som enten publiceres i IFPRs skriftserie *Gymnasiepædagogik* eller som bog (hvis der kan fremskaffes eksterne finansieringsmidler til dette). Den afsluttende publikation rummer som minimum en præsentation af uddannelsen ved rektor for VGHF og en involveret leder ved TAW, forskerbidrag fra deltagende forskere og eventuelt bidrag i forskellige genrer fra andre involverede parter.

Underskrift eller samtykke via e-mail for involverede parter:

Nikolaj Frydensbjerg Elf, e-mail: nfe@ifpr.sdu.dk (projektansvarlig)

Aase Ebbensgaard, e-mail: aase.ebbensgaard@ifpr.sdu.dk (projektansvarlig)

Sia Søndergaard, e-mail: Sia@animwork.dk (forskningsassistent)

Tobias Boje, e-mail: tobiasboje@hotmail.com (forskningsassistent)

Kontaktperson på IFPR: Anne Jensen, institutleder, e-mail: anne.jensen@ifpr.sdu.dk
(samtykke givet pr. personlig kontakt)

Kontaktperson på Viborg Gymnasium & HF: Lone Mikkelsen, rektor, e-mail: lm@vghf.dk
(samtykke givet pr. e-mail)

Kontaktperson på The Animation Workshop: Gry Lindebjerg, underviser og koordinator, e-mail:
Gry@animwork.dk